

Міжнародний гуманітарний університет
Інститут права, економіки та міжнародних відносин
Кафедра економіки і міжнародних економічних відносин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	другий (магістерський) рівень
	(назва рівня вищої освіти)

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	магістр
	(назва ступеня вищої освіти)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
	(код та найменування спеціальності)
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
	(найменування освітньої програми)

Викладач	Нестерова Катерина Сергіївна, доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин, кандидат економічних наук, доцент
Контактний телефон	тел. роб. 048-715-38-28
E-mail	ekaterina.neste84@gmail.com
Консультації	1. Очні консультації – відповідно до графіку консультацій викладачів кафедри економіки і міжнародних економічних відносин. 2. Очні консультації – за розкладом (за попередньою домовленістю). 3. Заочні консультації – за електронною поштою.

1. Анотація до навчальної дисципліни

Підприємницька діяльність у будь якій сфері неминуче пов'язана з ризиками. Біржові кризи, банкрутство хедж-фонду «Amaranth Advisors», скасування суднозаходів більшості круїзних операторів світу у м. Одесу влітку 2014 р. є підтвердженням негативного впливу ризиків на діяльність підприємств.

У сучасних умовах посилення глобалізації, прискорення інформаційних потоків, зростання волатильності фінансових і товарних світових ринків обумовлюють необхідність розробки і реалізації політики управління ризиками підприємствами різних організаційно-правових форм і напрямків діяльності.

Цей курс спрямований на студентів, які зацікавлені у отриманні системи знань про сутність та види ризиків у сучасних організаціях, а також набутті умінь і навичок зі збору та аналізу ринкової інформації, ідентифікації, оцінки та управління різними видами ризиків.

У процесі вивчення курсу студенти оволодіють базовим інструментарієм прийняття ефективних господарських рішень на прикладі діяльності провідних компаній світу, звітів міжнародних організацій тощо, дізнаються про заходи регуляторної політики щодо мінімізації ринкових ризиків.

2. Стислий опис навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни – це теоретичні і практичні питання політики управління ризиками на підприємстві у сучасних умовах господарювання.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів системи фундаментальних і практичних знань про сутність і зміст ризиків в сучасних організаціях, а також умінь і навичок з ідентифікації, оцінки та управління різними видами ризиків.

Курс має чітко виражену практичну спрямованість, оскільки передбачає опанування методики та базових інструментів оцінки та впливу ризиків на підприємства різних сфер діяльності. Також у процесі вивчення курсу студенти ознайомляться з прикладами негативного впливу ринкових ризиків та стратегіями поведінки провідних підприємств світу при доланні наслідків такого впливу.

Завданнями курсу «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» є:

1. Засвоєння основних термінів теорії ризиків та вміння їх доречно використовувати у професійній діяльності;
2. Вивчення підходів до класифікації ризиків;
3. Формування уявлення про політику управління ризиками в умовах визначеності, часткової невизначеності і повної невизначеності;

4. Вивчення методів впливу на ризик з метою зниження його негативних наслідків і оволодіння практичними навичками їх практичного застосування;

5. Формування навичок застосування методик оцінки конкретних видів ризику;

6. Підготовка студентів до самостійного освоєння новітніх досягнень в галузі управління ризиками, розвиток творчого підходу до вирішення актуальних проблем управління підприємницькою діяльністю.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- предмет і завдання курсу «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку»;
- класифікацію ризиків;
- основні підходи до оцінки ризику у різних умовах;
- основні етапи цілісного процесу управління ризиками в організації;
- сучасні методи управління ризиками;
- особливості організації системи управління ризиками у сучасних організаціях;
- основні тенденції розвитку теорії та практики управління ризиками.

вміти:

- використовувати системний підхід в управлінні ризиками;
- своєчасно виявляти можливість ризику відповідно до ринкової інформації та кон'юнктури ринку;
- використовувати сучасні методики оцінки та обґрунтування ризиків;
- проектувати систему ефективних інструментів управління ризиками;
- застосовувати творчий підхід до розробки політики управління ризиками в організації відповідно до прогресивного вітчизняного і іноземного досвіду.

набути «soft-skills»:

- працювати у команді, здійснювати проектну діяльність;
- проявляти автономність і відповідальність у розробці політики управління ризиками організації;
- проявляти гнучкість та лідерські навички;
- критичного мислення;
- ефективної комунікації.

Пререквізити. Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Маркетинг», «Економіка підприємства», «Менеджмент», «Міжнародний валютний ринок», «Ціни та ціноутворення» та ін.

Курс не передбачає програмування чи використання спеціальних комп'ютерних програм, проте вміння користуватися базовим функціоналом MS Excel буде перевагою.

Формат навчальної дисципліни - очний (offline): проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння та засвоєння тем. Під час сесії заочної форми навчання формат очний (offline / Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

Методи навчання:

Викладання змістових модулів курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з інтерактивними елементами, у тому числі, вирішення кейс-завдань, використання мультимедійних засобів тощо.

У процесі вивчення курсу «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» використовуються такі технології: розвиваюче і проблемне навчання, технологія розвитку критичного мислення (у тому числі кейс-метод), технологія «дебати», метод проектної діяльності, ігрові технології тощо.

Для розкриття змісту дисципліни «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» застосовуються різні види лекцій: вступна, оглядова, лекція-інформація, проблемна. Невід'ємною частиною курсу є поточні та семестрові контрольні роботи, що закріплюють окремі питання лекційного матеріалу.

Узагальнення навчальних досягнень студентів здійснюється у поточному (модульному) та підсумковому контролі у формі усного іспиту за білетами. Тематичний контроль передбачає перевірку, оцінку і корекцію засвоєння системних знань, навичок і вмінь.

3. Зміст навчальної дисципліни

	Години	Кредити	Семестр	
			I	II
Всього годин за навчальним планом, з них:	120	4	120	
Аудиторні заняття, у т.ч.:	56		56	
лекції	28		28	
практичні заняття	28		28	
Самостійна робота, у т.ч.:	64		64	
підготовка до аудиторних занять	12		12	
підготовка до контрольних заходів	8		8	
виконання реферату/проекту	20		20	
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	14		14	
підготовка до екзамену	10		10	
Форма підсумкового контролю	екзамен		екзамен	

4. Структура (тематичний план) дисципліни

№ з/п	Назва змістовних модулів	Кількість годин			
		Всього	у тому числі		
			лекції	семінари	с/р
МОДУЛЬ 1. Теоретичні засади ризик-менеджменту					
1	Тема 1. Теоретичні засади та тенденції розвитку ризик-менеджменту	8	2	2	4
2	Тема 2. Класифікація ризиків	9	2	2	5
3	Тема 3. Ідентифікація, аналіз і оцінка ступеня ризику	8	2	2	4
4	Тема 4. Критерії прийняття рішень в умовах ситуації ризику.	8	2	2	4
5	Тема 5. Надійність та ризикованість планів в умовах ризику.	8	2	2	4
6	Тема 6. Політика управління ризиками як цілісна система	8	2	2	4
7	Тема 7. Галузева політика управління ризиками.	8	2	2	4
	Разом за змістовим модулем 1	57	14	14	29
МОДУЛЬ 2. Інструменти ідентифікації ризиків					
8	Тема 8. Метод VaR	9	2	2	5
9	Тема 9. Метод VaR II	9	2	2	5
10	Тема 10. Багатофакторні моделі аналізу ризику	9	2	2	5
11	Тема 11. Методи визначення кредитного ризику	9	2	2	5
12	Тема 12. Операційний ризик та вимоги Базель II та Базель III.	9	2	2	5
13	Тема 13. Ризик ліквідності та способи його вимірювання	9	2	2	5
14	Тема 14. Аналіз причин та наслідків світової фінансової кризи 2008 р.	9	2	2	5
	Разом за змістовим модулем 2	63	14	14	35
	Всього:	120	28	28	64

4. Лекційний курс

№ зан.	Тема занять	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади ризик-менеджменту			
1	Тема 1. Теоретичні засади та тенденції розвитку ризик-менеджменту 1.1 Поняття ризику та причини його виникнення у ринковій економіці. 1.2 Приклади фінансового краху провідних організацій світу. 1.3 Основні завдання ризик-менеджменту.	2	2
2	Тема 2. Класифікація ризиків 2.1. Ринкові ризики. 2.2. Комерційні ризики 2.3. Фінансові ризики	2	2
3	Тема 3. Ідентифікація, аналіз і оцінка ступеня ризику 3.1 Алгоритм ідентифікації та аналізу ризиків 3.2. Принципи інформаційного забезпечення системи управління ризиком 3.4. Зовнішні та внутрішні джерела інформації.	2	
4	Тема 4. Критерії прийняття рішень в умовах ситуації ризику. 4.1. Критерій Лапласа. 4.2. Критерій Бернуллі. 4.3. Критерій Гурвіца. 4.4. Правила максимакс та мінімакс.	2	
5	Тема 5. Надійність та ризикованість планів в умовах ризику. 5.1. Системні властивості рішень 5.2. Еластичність рішень. 5.3. Надійність та ризикованість планів розвитку та функціонування економічних об'єктів.		
6	Тема 6. Політика управління ризиками як цілісна система. 6.1. Процес управління ризиками на підприємстві. 6.2. Методи управління ризиками. 6.3. Методи ухилення від ризику.	2	
7	Тема 7. Галузева політика управління ризиками 7.1. Управління банківськими ризиками. 7.2. Ризик неповернення розміщених ресурсів банку	2	
Разом за модулем № 1		14	4

Змістовий модуль 2. Інструменти ідентифікації ризиків			
8	Тема 8. Метод VaR 8.1.Зміст методу VaR. 8.2.Види VaR моделей. 8.3.Методологія RAROC.		2
9	Тема 9. Метод VaR II. 9.1. Зміст EVT and CVaR 9.2. Моделі, що використовуються для прогнозування ситуації в умовах нестабільності. 9.3. Моделювання за методом Монте-Карло.		2
10	Тема 10. Багатофакторні моделі аналізу ризику 10.1.Багатофакторні моделі аналізу ризику. 10.2.Характеристика програмних рішень для ідентифікації ризиків.		
11	Тема 11. Методи визначення кредитного ризику. 11.1. Z модель Альтмана. 11.2. Система кредитного рейтингу. 11.3. Модель Мертона.		2
12	Тема 12. Операційний ризик та вимоги Базель II та Базель III. 12.1.Метод 6 сигм. 12.2. Вимоги Базель II. 12.3. Вимоги Базель III.		
13	Тема 13. Ризик ліквідності та способи його вимірювання 13.1.Ліквідний ризик і леверідж. 13.2.Методи ідентифікації та запобігання ризиків хеджфондів.		
14	Тема 14. Аналіз причин та наслідків світової фінансової кризи 2008 р. 14.1.Аналіз причин світової фінансової кризи 2008 р. 14.2. Наслідки кризи на розвиток світової економіки.		
	Разом за модулем № 2	14	6
	Всього	28	10

6. Теми практичних занять

№ зан.		Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади ризик-менеджменту			
1	Тема 1. Теоретичні засади та тенденції розвитку ризик-менеджменту	2	2
2	Тема 2. Класифікація ризиків	2	2
3	Тема 3. Ідентифікація, аналіз і оцінка ступеня ризику	2	
4	Тема 4. Критерії прийняття рішень в умовах ситуації ризику.	2	
5	Тема 5. Надійність та ризикованість планів в умовах ризику.	2	
6	Тема 6. Політика управління ризиками як цілісна система	2	
7	Тема 7. Галузева політика управління ризиками.	2	
Разом за модулем 1		14	4
Змістовий модуль 2. Інструменти ідентифікації ризиків			
8	Тема 8. Метод VaR	2	2
9	Тема 9. Метод VaR II	2	2
10	Тема 10. Багатофакторні моделі аналізу ризику	2	2
11	Тема 11. Методи визначення кредитного ризику	2	
12	Тема 12. Операційний ризик та вимоги Базель II та Базель III.	2	
13	Тема 13. Ризик ліквідності та способи його вимірювання		
14	Тема 14. Аналіз причин та наслідків світової фінансової кризи 2008 р.		
Разом за модулем № 2		14	6
Всього		28	10

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента – це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом під керівництвом викладача у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять. Курс «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» передбачає розподіл годин за видами самостійної роботи.

Розподіл годин на самостійну роботу:

Підготовка до аудиторних занять	12
Підготовка до контрольних заходів	8

Виконання реферату/проекту. Індивідуальні завдання з курсу «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» передбачають підготовку рефератів за темами та реферат (проект) на тему: «Аналіз ризиків у банківській діяльності на прикладі комерційного банку.....». Вимоги до змісту та оформлення реферату (проекту) розкрито у методичних вказівках до самостійної роботи з дисципліни.	20
Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях:	14
Тема 1. Вирішення кейсу «Крах банку Barings Bank».	1
Тема 2. Дослідження світового досвіду формування системи ризик-менеджменту.	1
Тема 3. Сутність, причини виникнення та наслідки репутаційного ризику.	1
Тема 4. Правило Байєса. Критерій середнього значення та стандартного відхилення.	1
Тема 5. Варіативність управлінських рішень у підприємницькій діяльності.	1
Тема 6. Умови і особливості застосування різних методів управління ризиками.	1
Тема 7. Стрес-тестування. Закон Додда-Франка.	1
Тема 8. Вирішення кейсу «Переваги та недоліки методу VaR».	1
Тема 9. Вирішення кейсу «Неефективне управління ризиками на прикладі Orange County».	1
Тема 10. Роль інформаційних технологій в управлінні банківськими ризиками.	1
Тема 11. Модель Jagtow и Turnbull для моделювання ризиків комерційного банку.	1
Тема 12. Збалансована система показників і метод 6 сигм.	1
Тема 13. Аналіз функціонування світових хедж фондів.	1
Тема 14. Кредитно-дефолтні свопи як амортизатори фінансової кризи.	1
підготовка до екзамену	10
Всього	64

8. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1 (максимально 50 балів):

У 1 модулі змістових тем – 7.

- реферат за темами курсу – 5 балів;
- модульна контрольна робота – 5 балів;
- відповіді на семінарських заняттях – (5 балів, 4 бали, 3 бали, що дорівнює оцінкам «відмінно», «добре» та «задовільно» відповідно);
- наукова робота (участь у конференціях, публікація статті) – 5 балів.

Модуль 2 (максимально 50 балів):

У 2 модулі змістових тем – 7.

- реферат за темами курсу – 10 балів;
- модульна контрольна робота – 5 балів;
- відповіді на семінарських заняттях – (5 балів, 4 бали, 3 бали, що дорівнює оцінкам «відмінно», «добре» та «задовільно» відповідно);
- реферат (індивідуальна робота, проект) на тему: «Аналіз ризиків у банківській діяльності на прикладі комерційного банку...» - 5 балів.

Загальна система оцінювання курсу	Участь у семінарських заняттях впродовж семестру – 50 % від загальної оцінки. Екзамен: 50 % від загальної оцінки. Екзамен усний згідно з переліком екзаменаційних питань..
Вимоги до письмової роботи	Усі письмові роботи повинні бути написані самостійно. Унікальність тексту роботи має становити мінімум 60 %. Обсяг письмових робіт: для реферату за темами курсу – до 10 сторінок, індивідуальної роботи – до 20 сторінок. Оцінюється якість, оригінальність наведених аргументів, творчий підхід до розробки системи управління ризиками. Письмові роботи повинні захищатися вчасно відповідно до графіку навчального процесу. У випадку невчасного подання письмової роботи оцінка зменшується – віднімається 1 бал за день прострочення.
Семінарські заняття	Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час дискусії при вирішенні кейсів та обговоренні питань теми, обов'язкове виконання реферату (індивідуальної роботи, проекту), самостійне опрацювання питань передбачає їх конспектування у зошит.
Умови допуску до підсумкового контролю	Обов'язкова присутність на лекційних заняттях. У разі пропуску 1/3 лекційних занять студент не допускається до підсумкового контролю. Активність впродовж семестру, відвідування або відпрацювання усіх семінарських занять. Відпрацювання семінарських занять здійснюється протягом двох тижнів з моменту

	пропуску заняття або отримання незадовільної оцінки на занятті. На семінарських заняттях обов'язково мати зошит з виконаними завданнями.
--	--

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль. Форма контролю: екзамен.

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою.

Критерії оцінювання.

Критерії оцінювання доводяться до відома студентів на першому семінарському занятті. У разі дискусії щодо розподілу балів між видами занять можливим є його перегляд.

Підсумкова оцінка з дисципліни «Прогнозування тенденцій та запобігання ризиків на ринку» відповідає національній п'ятибальній системі оцінювання:

2 (незадовільно) – студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

3 (задовільно) – студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень.

4 (добре) – студент вільно володіє теоретичним та нормативним матеріалом, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.

5 (відмінно) – студент вільно висловлює думки і відчуття, реалізує творчі здібності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях.

Підсумкова (загальна оцінка) з курсу є сумою оцінок, одержаних за окремі форми навчальної діяльності. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка розраховується як сума проміжних оцінок за змістові модулі.

9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт

10. Політика дисципліни

При організації освітнього процесу в Інституті права, економіки та міжнародних відносин МГУ студенти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про самостійну роботу студентів; Положення про організацію освітнього процесу; Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів; Положення про практику студентів; Положення про рейтингову систему оцінювання знань; Положення про академічну доброчесність; Положення про екзамени та заліки; Положення про підготовку і захист магістерської роботи; Положення про укладання та контроль за виконанням договору про надання освітніх послуг; Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Письмові роботи

Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (есе, вирішення кейсів, підготовка презентацій). У випадку якщо студент не отримав протягом семестру необхідну кількість балів для допуску до заліку, студент може написати додаткову письмову роботу (есе) за темою яка буде погоджена з викладачем.

Академічна доброчесність

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Допускається 1 пропуск з поважних причин, який не впливатиме на систему оцінювання. Пропущені лекції або практичні заняття зараховуються шляхом опрацювання студентом лекцій або практичних занять (конспектування, розв'язування задач, підготовка реферату, тощо) із наступним їх захистом.

Література

Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти

заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Гарант освітньої програми
зав. кафедри економіки і міжнародних економічних відносин
д.е.н., професор

Головченко О.М